

Drie fietsroutes

langs kerken in
Noordwest Friesland

DRIE FIETSRUTES

langs kerken in Noordwest Friesland

Friesland heeft de grootste kerkendichtheid van Europa. Vooral in het terpengebied, waar op elke dorpsterp een kerkgebouw staat. In Noordwest Friesland is dat niet anders, van vroeg middeleeuwse kerken tot Jugendstil uit de 20ste eeuw. En dat allemaal op fietsafstand.

In deze folder zijn drie fietsroutes uitgezet waarin de meeste kerken in de regio zijn opgenomen. En dat in evenzoveel verschillende cultuurlandschappen, die ook afzonderlijk worden beschreven bij de vermelde websites. De routes kunnen, met een paar kleine aanpassingen, ook gemakkelijk per auto worden gereden. Ter navigatie staan de adressen van de kerken alle vermeld.

Wij wensen u veel plezier in deze nog niet door het massatoerisme ontdekte streek.

Durk Osinga

voorzitter Stichting Keunst yn Tsjerken

ROUTE 1

Langs de oever van de Ried (14 km)

Deze route gaat langs een deel van de 11-steden-vaarroute. Kenmerken van het landschap zijn de Ried en de oeverwal. Dit is een oude opslibbing van de Waddenzee.

De start is bij de **Koepelkerk** in Berltsum, een geheel in Lodewijk XVI-stijl gebouwde kerk en interieur, daarna door de middeleeuwse straat van Berltsum (middeleeuwse stadsrechten) <https://www.berlikum.com/> en <https://www.frieslandwonderland.nl/friesland/plaats/berltsum>

Dan over de oude zeedijk van de Middelzee naar de **Ioannistsjerke** in Wier met astronomisch uurwerk. Het is nu een theaterkerk. <https://www.frieslandwonderland.nl/friesland/plaats/wier>

Vervolgens naar Minnertsga naar de grote **Meinardskerk** met zerken uit de afgebroken Galileërkerk uit Leeuwarden. <https://www.frieslandwonderland.nl/plaats/minnertsga>

Tussen de oude akkers door naar Ried naar de **Walburgakerk**. <https://www.dorpsbelangried.nl/>

Het laatste deel fietst/wandelt u langs de Ried en de oeverwal naar Berltsum of per auto.

ROUTE 1

N393

N383

Firdgum

Minnertsga

Wier

Berltsum

Tzummarum

Ried

Boer

Slappeterp

Menaam

**Koepelkerk, Tsjerkestrjitte 2,
9041 AV Berltsum**

De Koepelkerk met de acht-kantige koepel werd gebouwd tussen 1777 en 1779 op de fundamenteën van de oude kerk uit de 14e eeuw. In de lantaarn (de koepel bovenop de kerk) hangt een kleine luidklok (1593), nog afkomstig uit die eerste kerk. De versiering op de kathedervormige preekstoel is uitgevoerd in Louis XVI-stijl, maar de versiertrant uit de tijd daaraan voorafgaand komt naar voren in de symbolen van de vier jaargetijden met o.a. landbouwgewassen en fruit (een verwijzing naar de vele 'hofkers' (fruitteilers) in de 18e en 19e eeuw). Het orgel stamt uit 1780 en is gebouwd door Johannes Mitterreither uit Leiden.

**Ioannis Theatertsjerke,
Lautawei 5a,
9043 VN Wier**

De kerk stamt uit de 12e eeuw en heeft een spitsbogig eikenhouten tongewelf uit de 15e eeuw. Bijzonder is de avondmaalsruimte in het koor. Het orgel van Radersma dateert uit de 19e eeuw. Het astronomisch uurwerk aan de toren is in de tweede wereldoorlog door een onderduiker gemaakt.

**Meinardskerk,
Meinardswei 3,
9047 KD Minnertsga**

De eenbeukige kerk uit de 16e eeuw (met delen uit de 13e eeuw) was oorspronkelijk gewijd aan de heilige Martinus. De toren uit 1505 had een spits die in 1552 door bliksem werd getroffen. Omstreeks 1590 kreeg de toren een zadeldak. Naast het 'noorderpoortje' is een dichtgemetseld raam met een laag venster dat het tegenovergelegen hoofdaltaar verlichtte. Mensen met een besmettelijke ziekte of geëxcommuniceerden konden de mis zo van buitenaf bijwonen. In 1955 werd het orgel vervangen door een orgel uit 1785.

Walburgakerk, Kerkepad 1, 8811 HE Ried

De oorspronkelijke kerk is van omstreeks 1100 en de toren uit 1625. In 1653 volgde een ingrijpende verbouwing, waarbij grote ramen werden aangebracht en de ramen aan de noordzijde dichtgezet. In 1871 werd de kerk voorzien van ijzeren spitsboogvensters en witte bepleistering. In 2015 werd groot onderhoud gepleegd aan ramen, muren, leidendak en toren. De kerk heeft een rijkelijk

met houtsnijwerk versierde preekstoel met trap, achterschot en klankbord. Het door Jan Franssen (orgelmaker in Zweins) begin 18e eeuw gebouwde orgel is in 1829 geres-taureerd door L.J. en J. van Dam.

ROUTE 2

Oude terpenroute (11 km)

Deze route gaat over het oudste deel van de Noordwesthoek van Fryslân. De terpen liggen op een nog oudere oeverwal van de Waddenzee en zijn minder hoog dan elders.

De start van de route is de grote **Salviuskerk** in Dronryp, met veel oude grafzerken en het oudste 17e-eeuwse orgel in Fryslân. <https://nl.wikipedia.org/wiki/dronrijp>

Daarna naar de **Lambertuskerk** in Menaam met een 17e-eeuwse preekstoel. <https://www.frieslandwonderland.nl/plaats/menaam>

Vervolg de tocht over de oude oeverwal naar de **Dionysiuskerk** in Slappeterp, met een Jugendstil interieur. <https://www.frieslandwonderland.nl/friesland/plaats/slappeterp>

In Peins slaat u linksaf naar Skingen met een stijlvolle 19e eeuwse kerk, de **Stevenskerk**. <https://www.frieslandwonderland.nl/friesland/plaats/skingen>

Op het laatste deel gaat u per fiets of te voet door het tunneltje onder de A31 of per auto langs de weilanden via het landgoed Schatzenburg, terug naar het startpunt Dronryp.

ROUTE 2

Ried

Boer

Slappeterp

Menaam

Peins

Skingen

Schalsum

A31

Zweins

Dronryp

**Salviuskerk,
Tsjerkebuorren 1,
9035 BA Dronrijp**

De Romaanse kerk is oorspronkelijk gewijd aan de H. Salvius en dateert uit de 12e eeuw. Begin 16e eeuw kreeg de kerk zijn laatgotische karakter. De vloer in de kerk bestaat voor een groot deel uit fraai gebeeldhouwde grafzerken uit de 17e eeuw. Het interieur bestaat onder andere uit 7 herenbanken, ook uit de 17e eeuw. De kerk bezit het oudste kerkorgel van Friesland, gebouwd in 1653 door de gebroeders Baders. Aan de zuid- en oostzijde is de kerk voorzien van bijzondere ingangspoorten uit 1650. Naast de ingang bevindt zich een gedenksteen van Eise Eisinga, de bouwer van het Planetarium te Franeker.

**Dionysiuskerk,
Menamerdyk 3,
9037 JV Slappeterp**

De recht gesloten zaalkerk in expressionistische vormen werd in 1926 gebouwd naar plannen van Hendrik Hendriks Kramer. De hervormde kerk verving een oudere kerk. Het schip en pseudo dwarsschip zijn voorzien van smalle getrapte vensters. De zadeldaktoeren heeft een torenuurwerk met keramische wijzerplaten. De gewelfribben op consoles zijn versierd met afbeeldingen van de vier evangelisten, mogelijk vervaardigd door W.C. Brouwer. Het orgel uit 1927 is gemaakt door Bakker & Timmenga.

Nederlands Hervormde kerk, Skilpaed 2 , 9036 MH Menaam

Deze kerk werd in 1874 gebouwd op funderingen van een ouder godshuis. De toren verving eerder (1866) de oude zadeldaktoeren. Het interieur bestaat o.a. uit de fraai gesneden preekstoel met doophek en een overhuifde herenbank (1672), voorzien van een alliantiewapen (Camstra-Aebinga) en een herenbank aan de oostzijde. Het overige meubilair stamt uit 1874, evenals de hangende petroleumlampen. Onder de vloer bevinden zich grafkelders en -stenen. Het Hardorff-orgel verving in 1861 het orgel uit 1747 van Chr. Müller. In de toren hangen twee luidklokken (1473 en 1619).

**Stevenskerk, Buorren 29,
8816 HT Skingen**

Op de plaats van de huidige kerk heeft vanaf de elfde of twaalfde eeuw een kerk gestaan, waarvan eigenlijk alleen bekend was dat die waarschijnlijk in Romaanse stijl was opgetrokken. Deze werd in 1600 vervangen door een kerk met een zadeldaktoeren. In 1878 is er een nieuwe kerk gekomen in neoklassieke bouwstijl. In 2003 is de kerk na een grondige restauratie weer in gebruik genomen.

ROUTE 3

Bjirmenroute (18 Km)

Deze streek wordt vanouds de *Bjirmen* genoemd, u vindt dit terug in de dorpsnamen Sexbierum, Pietersbierum en Oosterbierum. <https://www.itfryskegea.nl/natuurgebied/bjirmen/>

De start is in Dongjum, in de **Donatuskerk** met een 18e-eeuwse graftombe. <http://www.stinsenfriesland.nl/goslingastatedongjum.htm>

Vervolgens noordwaarts binnendoor langs de akkers naar het buurtschap Klooster Lidlum <https://www.frieslandwonderland.nl/friesland/plaats/klooster-lidlum> en naar de **Sint Joriskerk** in Oosterbierum met een piscine uit de middeleeuwen. <https://www.frieslandwonderland.nl/friesland/plaats/oosterbierum>

Je gaat verder naar de grote **Sixtuskerk** in Sexbierum, met een prachtig beeldhouwde preekstoel uit de 18e-eeuw in rococostijl. <https://www.frieslandwonderland.nl/plaats/sexbierum>

In Pietersbierum is de **Petruskerk**, een waterstaatskerk, als expositieruimte in gebruik. <https://www.frieslandwonderland.nl/friesland/plaats/pietersbierum>

Daarna naar de **Andreaskerk** in Wijnaldum met een 18e-eeuws interieur. Door de velden gaat u weer terug naar Dongjum.

ROUTE 3

**Donatuskerk,
Dorpsstraat 8,
8808 HL Dongjum**

De oude kerk, een groot gebouw met stompe toren is in 1776 afgebroken en in 1777 vervangen door een bakstenen kerk met spitse toren. Pronkstuk is de tegen de oostwand gesitueerde graftombe voor S. van Goslinga en Joh. Is van Schwartzenberg. Het eenklaviersorgel is in 1849 gemaakt door L. van Dam & Zonen uit Leeuwarden.

**Sint Joriskerk, Haerdawei 1,
8854 AA Oosterbierum**

De Sint Joriskerk van Oosterbierum is gebouwd in de 13e eeuw. Het interieur dateert grotendeels uit de 18de eeuw. Bijzonder is het bord met de tien geboden en de engel met bazuin daarboven. Tijdens *Tsjerkepaad* zijn oude vondsten te zien van voor de reformatie, o.a. een stuk vloer uit midden 1300 en de piscine, gebruikt door de priester bij de eucharistie. Het orgel, een Van Dam, is onlangs prachtig gerestaureerd.

**Sixtuskerk, Tsjerkepaed 1,
8855 HM Sexbierum**

De kerk is eigendom van de Protestantse Gemeente Sexbierum-Pietersbierum en is nog wekelijks in gebruik. De tufstenen kerk (eind 12e - begin 13e eeuw) is gewijd aan de Heilige Sixtus. De toren is in 1905 wegens verzakking ommetseld en heeft daarbij het oude karakter verloren. Het interieur is befaamd door het vele fraaie houtsnijwerk (1768 Johannes George Hempel) aan preekstoel, doophek, doopvont, tekstborden en orgelkas. Het snijwerk is vol van symboliek. Het prachtig gerestaureerde orgel bevindt zich boven de met veel houtsnijwerk versierde kerkafsluiting.

Petruskerk, Tsjerkhofspaed 1, 8856 BZ Pietersbierum

Na een bliksemingslag is het schip van de kerk herbouwd in 1845 volgens het plan van de neoclassicistische bouwmeester Thomas Romein. Met grote gietijzeren ramen – wat voor veel licht zorgt – en als het donker werd kon de gasverlichting aan:

ook in Pietersbierum brak de nieuwe tijd aan. Het interieur is dat van de zogenaamde waterstaatskerk: een zaalkerk met romaanse (neoklassieke) elementen. De toren is in 1878 gebouwd in neogotische stijl. In 2012 zijn grafzerken ontdekt uit eind 15e eeuw.

**Andreaskerk,
Buorren 2,
8857 BL Wijnaldum**

De laat gotische kerk werd in de 15e eeuw gebouwd. De toren stortte in 1684 ineen en werd in dat jaar herbouwd. In 1904 werd de toren, samen met de westzijde van de kerk opnieuw vervangen. In 1931 werd o.l.v. Hendrik Hendriks Kramer de kerk ingrijpend gerestaureerd. De kerk is een rijksmonument. De preekstoel is in 1728 vervaardigd door Arjen Lous uit Harlingen en de kerkbanken dateren ook uit de 18e eeuw. Het orgel is gemaakt door Van Dam.

Colofon

Tekst en samenstelling
Stichting Keunst yn Tsjerken, Durk Osinga

Grafisch ontwerp, fotografie
G.A. Groenewoud, Leeuwarden

Druk
Van der Eems, Easterein

Deze uitgave is mede mogelijk gemaakt door:
Provinsje Fryslân
Prins Bernhard Cultuurfonds
Gemeente Waadhoeke
Meindersma Sybenga stichting
Siebolt Foundation

provinsje fryslân
provincie fryslân

